

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Історичний факультет
Кафедра етнології

Затверджено

На засіданні кафедри етнології
історичного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від 26 серпня 2022 р.)

Завідувач кафедри

проф. Сілецький Р.Б.

Силабус вибіркової навчальної дисципліни
циклу загальної (гуманітарної та соціально-економічної) підготовки
«Слов'янська міфологія»,
що пропонується здобувачам
першого (бакалаврського) ступеня вищої освіти

Львів 2022 р.

Силабус курсу “Слов’янська міфологія”

Назва курсу	Слов’янська міфологія
Адреса викладання курсу	Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Історичний факультет, каф. етнології
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Загальноуніверситетська дисципліна з циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки
Викладачі курсу	Галайчук Володимир Васильович, докт. іст. наук, проф. каф. етнології
Контактна інформація викладачів	halay_czuk@ukr.net , volodymyr.halaychuk@lnu.edu.ua
Консультації по курсу відбуваються	Консультації в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю)
Сторінка курсу	https://clio.lnu.edu.ua/course/slovyanska-mifolohiya-2 На платформі MOODLE http://e-learning.lnu.edu.ua/course/view.php?id=2710
Інформація про курс	Курс розроблено таким чином, щоб надати учасникам необхідні знання, обов’язкові для того, щоб уміти охарактеризувати персонажів слов’янської міфології та демонології, знайти про них відомості в етнографічних джерелах.
Коротка анотація курсу	Дисципліна “Слов’янська міфологія” належить до циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки для студентів другого курсу, та викладається у третьому семестрі в обсязі 3 кредитів за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі курсу	Головною метою пропонованого навчального курсу є ознайомлення студентів із традиційними міфологічними уявленнями слов’янських етносів. В теоретичній частині курсу розкривається значення термінів міф і міфологія, подається загальний огляд категоріального поділу міфологічних мотивів. В наступній частині курсу студенти ознайомляться з вищою міфологією слов’ян, з їхніми уявленнями про богів і з основними міфологічними сюжетами. Вагомою складовою курсу є висвітлення питань, пов’язаних з так званою “нижчою міфологією”, чи демонологією, – ця колоритна ділянка традиційної духовної культури слов’ян є яскравою ілюстрацією “живої старовини” і має непересічне значення для дослідників. Завдання: студенти повинні навчитися критично опрацьовувати рекомендовані джерела та літературу, аналізувати фактологічний матеріал, виявити вміння робити його порівняння та аналіз, показати розуміння загальних тенденцій формування персонажів слов’янської міфології.
Література для вивчення дисципліни	Основна література: 1. Войтович Н. Народна демонологія Бойківщини : монографія. – Львів : Сполом, 2015. – 228 с. 2. Галайчук В. Традиційні демонологічні уявлення українців про домашніх духів: монографія. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2021. – 452 с. 3. Галайчук В. Українська міфологія : науково-популярне видання. – Харків: КСД, 2016. – 288 с. 4. Гнатюк В. Нарис української міфології. – Львів: Інститут

	<p>народознавства НАН України, 2000. – С. 92.</p> <p>5. Костомаров Н. Славянская мифология // Костомаров М.И. Слов'янська міфологія. – Київ: Либідь, 1994.</p> <p>6. Рыбаков Б.А. Язычество Древней Руси. – Москва, 1987.</p> <p>7. Хобзей Н. Гуцульська міфологія: Етнолінгвістичний словник. – Львів, 2002. – 216 с.</p> <p>Додаткова література:</p> <p>1. Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях: Космогонічні українські народні погляди та вірування / Пер. з рос. Ю.Г. Буряка. – К.: Довіра, 1993.</p> <p>2. Виноградова Л. Н. Народная демонология и мифо-ритуальная традиция славян. Москва, 2000 [Традиционная духовная культура славян / Современные исследования].</p> <p>3. Гура А.В. Символика животных в славянской народной традиции. – Москва: Индрик, 1997. – 912 с. (Традиционная духовная культура славян / Современные исследования).</p> <p>4. Зеленин Д. К. Избранные труды. Очерки русской мифологии: Умершие неестественной смертью и русалки / Вступ. ст. Н. И. Толстого; подгот. текста, коммент., указат. Е. Е. Левкиевской. Москва, 1995 [Традиционная духовная культура славян / Из истории изучения].</p> <p>5. Иванов П.В. Кое-что о вовкулаках и по поводу их // Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. – К., 1991. – С. 505–511.</p> <p>6. Кутельмах К. Русалки в повір'ях поліщуків // Записки НТШ. Львів, 2001. Т. ССXLII. Праці Секції етнографії і фольклористики. С. 87-153.</p> <p>7. Левкиевская Е.Е. Вампир // Славянские древности: Этнолингвистический словарь в 5-ти т. – М., 1995. – Т. 1: А-Г. – С. 283-286.</p> <p>8. Левкиевская Е.Е. Мифологические персонажи в славянской традиции. 1. Восточнославянский домовой // Славянский и балканский фольклор: Народная демонология. – Москва, 2000. – С. 96-161.</p> <p>9. Толстой Н.И. Заметки по славянской демонологии: Каков облик дьявольский? // Язык и народная культура: очерки по славянской мифологии и этнолингвистике. – Москва, 1995. – С. 261-264.</p> <p>10. Франко И.Я. Сожжение упырей в с. Нагуевичах в 1831 г. // Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. – К., 1991. – С. 512-526.</p> <p>11. Щербаківський Д. Сторінка з української демонології (вірування про холеру) // Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. – Київ, 1991. – С. 540-553.</p> <p>12. Moszyński K. Kultura ludowa Słowian. Warszawa, 1967. Т. 2. Kultura duchowa. Cz. I.</p>
Тривалість курсу	90 год.
Обсяг курсу	32 годин аудиторних занять. З них 16 години лекцій, 16 годин практичних занять та 58 години самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	<p>Після завершення цього курсу студент буде :</p> <p>знати:</p> <p>відомості про персонажів вищої міфології слов'ян і слов'янської народної демонології</p> <p>уміти:</p>

	критично опрацювати рекомендовані джерела та літературу, фактологічний матеріал, виокремлювати більш і менш вартісні джерела і літературу; за набором ознак ідентифікувати того чи іншого міфологічного персонажа.
Ключові слова	Міфологія, демонологія, боги, демони
Формат курсу	Очний
Час і місце проведення навчальної дисципліни	Проведення лекцій та консультації для кращого розуміння тем
Теми	<ul style="list-style-type: none"> – Вступ до дисципліни. Основні поняття і терміни. – Дослідження слов'янської міфології у працях вітчизняних та зарубіжних дослідників. – Вища міфологія слов'ян. Загальна характеристика. – Вища міфологія слов'ян. Боги Володимирового пантеону. – Вища міфологія слов'ян. Божества балтійських слов'ян. – Слов'янська демонологія: загальна характеристика. Схема опису демонологічних персонажів. – Традиційні уявлення слов'ян про чорта та “нечисту силу”. – Домашні духи у слов'янській демонології: домовик. – Домашні духи у слов'янській демонології: дух-збагачувач. – Русалки та мавки у демонології слов'ян. – Уявлення слов'ян про водяних, лісових та повітряних духів. – Демонологічні уявлення про покійних: душі померлих своєю смертю. – Демонологічні уявлення про покійних: самогубці та інші категорії “безпірних”. – “Непрості” люди в демонології слов'ян: урекливі, чарівники, “непрості” за професійною ознакою. – “Непрості” люди в демонології слов'ян: знахарі та знахарки. – Відьми, упирі та вовкулаки у слов'янській демонології. – Персоніфікації хвороб, часу, долі, природних явищ.
Підсумковий контроль, форма	залік письмовий
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з етнології, обізнаності з етнографічними джерелами та літературою
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Лекції, індивідуальні проекти.
Необхідне обладнання	Ноутбук
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням:</p> <ul style="list-style-type: none"> • залік: 100% семестрової оцінки. <p>Підсумкова максимальна кількість балів 100.</p> <p>Письмові роботи: Очікується, що студенти виконають практичну роботу в рамках своєї теми. Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її</p>

	<p>незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом. Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані за семестр за індивідуальне завдання. При цьому обов'язково враховується присутність на заняттях; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін.</p> <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
<p>Питання до заліку чи екзамену.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика народної демонології слов'ян. 2. Увага до народної демонології слов'ян у працях вітчизняних та зарубіжних дослідників. 3. Проблема класифікації народної демонології. 4. Чорт як характерний представник “нечистої сили” в демонології слов'ян. 5. Погляди дослідників на генезу персонажа і його назви. 6. Характерні оповідки та бувальщини про зустріч з “нечистою силою”. 7. Національна специфіка слов'янських оповідок та бувальщин про чорта порівняно із західноєвропейською традицією. 8. Душі покійних у контексті їх сприйняття як “нечистої сили”. 9. Відомості про русалок у працях дослідників народної демонології слов'ян, їхні погляди на генезу персонажа. 10. Структурно-функціональні особливості русалок: назви, зовнішність, прояви, основні функції. 11. Типові оповідки та бувальщини про русалок в слов'янському фольклорі. 12. Назви, народні уявлення про походження, вигляд та локалізацію домовика. 13. Уявлення про домовика у контексті будівельної обрядовості. 14. Функції домовика. 15. Пов'язані з віруваннями у домовика заборони. 16. Протидія домовикові і його “задобрювання”. 17. Функційно близькі до домовика персонажі в уявленнях поліщуків. 18. Назви, народні уявлення про походження, вигляд та локалізацію духа-збагачувача. 19. Функції годованця чи інклюза. 20. Протидія годованцеві. 21. Схоже та відмінне в образах годованця і домовика. 22. Вірування слов'ян про відьом. 23. Народні уявлення про упирів. 24. Вовкулак як персонаж народної демонології слов'ян. 25. “Непрости” як складова демонологічної системи слов'ян.

	<p>26. Народні уявлення слов'ян про знахарів, ворожбитів, чарівників, мольфарів та ін.</p> <p>27. Градобурники у демонології слов'ян.</p> <p>28. Народні уявлення слов'ян про майстрів-будівельників</p> <p>29. Демонологічні уявлення слов'ян про мельників, ковалів, музикантів, пастухів та ін. "непростих" за професійною ознакою.</p> <p>30. Природні об'єкти (гори, річки, скелі) у відображенні традиційного народного світогляду.</p> <p>31. Тваринний світ крізь призму демонологічних уявлень слов'ян.</p> <p>32. Надзвичайні рослини в слов'янській демонологічній системі.</p> <p>33. Українська демонологія у складі східнослов'янської.</p> <p>34. Спільне та відмінне в демонології українців та західних слов'ян.</p> <p>35. Порівняльна характеристика української демонології і демонології південних слов'ян..</p>
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.